

УДК 349.42

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.11.24>**Сергій Лушаєв,**

канд. юрид. наук,

асистент кафедри земельного та аграрного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА, ОБІГУ ТА МАРКУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті здійснено аналіз новел законодавства України у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції. Метою статті є висвітлення новел Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Аналіз законодавства у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції здійснено в аспекті його окремих новел. Автором проаналізовано норми Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» шляхом його порівняння із Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Розглянуто норми Постанов Кабінету Міністрів України, якими затверджено детальні правила виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження, рослинного походження, бджільництва, аквакультури та органічних морських водоростей. Встановлено, що Детальні правила виробництва органічних морських водоростей визначають особливості маркування продукції такої галузі органічного виробництва. Щодо ступеня теоретичного розроблення проблеми зауважено, що в аграрно-правовій науці недостатньо уваги приділяється дослідженню законодавства у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції. Окремі аспекти проблеми, що розглядається, вивчалися Н. В. Кравець та О. І. Менівим. Наприклад, О. І. Менів дослідив правові питання маркування органічної сільськогосподарської продукції рослинного походження, що вирощена з використанням ГМО. Одним із висновків роботи стало виокремлення таких новел: надано визначення органічної сільськогосподарської продукції; сформульовано поняття таких галузей органічного виробництва, як органічне тваринництво та рослинництво; обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодовий номер. Перспективами подальших наукових пошуків може бути дослідження законодавства інших держав у цій сфері.

Ключові слова: органічна продукція бджільництва, органічна продукція аквакультури, органічні морські водорості, органічна продукція тваринного походження, органічна продукція рослинного походження.

Постановка проблеми. Натепер біля 300 виробників в Україні дотримуються принципів органічного ведення виробництва [1]. Сертифіковано більше 500 000 тис. га дикоросів, що є одним із видів органічної продукції [2]. 02.08.2019 р. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 р. № 425-VII втратив чинність на підставі Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10.07.2018 р. № 2496-VIII [3]. Наведене підкреслює нагальність дослідження новел законодавства у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції. Вивчення вказаної категорії має важливе як теоретичне, так і практичне

значення. Перше полягає у вдосконаленні відповідних теоретичних положень, а друге – у вирішенні правозастосовчих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо ступеня теоретичного розроблення проблеми варто зауважити, що в аграрно-правовій науці недостатньо уваги приділяється дослідженню законодавства у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції. Окремі аспекти проблеми, що розглядається, вивчалися, зокрема, Н. В. Кравець, яка розглянула питання правового регулювання ведення органічного сільськогосподарства в Україні як одного із найбільш ефективних засобів запровадження та реалізації принципу екологізації аграрного виробництва [4, с. 12]. О. І. Менів дослідив правові питання марку-

вання органічної сільськогосподарської продукції рослинного походження, що вирощена з використанням генетично-модифікованих організмів [5, с. 25–27].

Мета статті – висвітлити новели Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» шляхом його порівняння із Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», що втратив чинність.

Виклад основного матеріалу. Аналіз законодавства у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції доцільно здійснити в аспекті окремих новел. У ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» міститься визначення органічної сільськогосподарської продукції: це сільськогосподарська продукція, у тому числі харчові продукти та корми, отримані в результаті органічного виробництва. Втім, у Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» було закріплено суто поняття органічної продукції. Також у розглядуваній статті використовується термін органічне виробництво як сертифікована діяльність, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції, що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Наведений термін дещо відрізняється від вживаного у Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини».

Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» визначає поняття таких галузей органічного виробництва, як органічне тваринництво та органічне рослинництво. Так, органічним тваринництвом є органічне виробництво, пов'язане з утриманням, розведенням сільськогосподарських тварин (птиці та комах) для утримання продукції тваринного походження. Органічне рослинництво визначено як органічне виробництво, пов'язане з вирощуванням культурних рослин. Але у Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» було закріплено лише поняття органічної продукції аквакультури. Чинний Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» використовує термін «органічна аквакультура»

замість «органічна продукція аквакультури», що є однаковими за своїм змістом.

У ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» маркування визначене як інформація про органічну продукцію, у тому числі державний логотип для органічної продукції, нанесена на елементи упаковки (етикетку, тару, контейнер, контретикетку, кольєретку, ярлик, пробку, листок вкладиш), що супроводжує таку продукцію або посилається на неї. Згідно з ч. 4 ст. 34 аналізованого Закону органічна продукція, що вводиться в обіг та реалізується, повинна маркуватися державним логотипом для органічної продукції. Важливою новелою є закріплення на законодавчому рівні припису про те, що обов'язковим елементом маркування органічної продукції є кодовий номер, що розміщується під державним логотипом для органічної продукції та містить акронім, напис «organic», реєстраційний код органу сертифікації. Слід звернути увагу на законодавчий дозвіл додатково використовувати інші логотипи, запроваджені операторами, що здійснюють виробництво, реалізацію органічної продукції, чи їхніми об'єднаннями. У ч. 5, 7 ст. 34 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» йдеться про напрями захисту права споживачів на органічну продукцію. Зокрема: 1) забороняється використання під час маркування сільськогосподарської продукції, що була отримана не в результаті органічного виробництва або є продукцією перехідного періоду, будь-яких позначень та написів «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік»; 2) продукція, яка супроводжується сертифікатом, що засвідчує органічне виробництво у державі походження, визнається як органічна продукція, а написи на маркуванні «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» українською мовою позначаються написом «органічний продукт».

Відповідно до ч. 2 ст. 13 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції затверджуються Кабінетом Міністрів України. Розглянемо їх. Так, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження» від 30.03.2016 р. № 241 зазначено, що під час створення, оновлення або відновлення поголів'я птиці

до господарства, яке здійснює органічне виробництво продукції птахівництва, може вводитися птиця, вирощена за загальноприйнятими технологіями виробництва сільськогосподарської продукції, за умови, що вік птиці для виробництва м'яса становить менше трьох днів. Згідно з п. 11 вказаної Постанови у господарстві, яке перебуває на етапі переходу від виробництва традиційної продукції до виробництва органічної продукції тваринного походження, виробник повинен розділяти органічну продукцію тваринного походження і продукцію перехідного періоду [6].

П. 4 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) бджільництва» від 23.03.2016 р. № 208 передбачено обов'язок виробника у процесі виробництва органічної продукції бджільництва проводити підгодівлю бджіл виключно органічним медом з медоносних рослин, які не є генетично модифікованими і до яких не застосовувалися хімічні добрива, пестициди синтетичного походження [7].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) аквакультури» від 30.09.2015 р. № 982 встановлено, що рослинна частка корму повинна походити з органічного виробництва. П. 79 закріплює, що органічна аквакультура базується на вирощуванні об'єктів аквакультури, які походять з органічного маточного стада та органічного господарства [8].

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Детальних правил виробництва органічних морських водоростей» від 30.09.2015 р. № 980 зазначено, що органічні морські водорості вирощуються з використанням продукції органічної аквакультури (вирощування риб, ракоподібних та моллюсків). Відповідно до п. 25, якщо морські водорості, які у подальшому маркуватимуться як органічна продукція, збираються на спільній площі, на якій дозволяється реалізація вилученого щорічного ліміту органічної та неорганічної продукції, а не на відокремленій у просторі ділянці, призначеній лише для збирання органічної продукції, повинно бути забезпечене документальне підтвердження того, що весь урожай з такої площі відповідає вимогам органічного виробництва [9].

П. 8 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) рослинного походження» від 31.08.2016 р. № 587 закріплює обов'язковість використання для виробництва органічної

продукції насіння і садивного матеріалу, отриманих методом органічного виробництва, а саме материнських та батьківських форм рослин, вирощених протягом одного покоління, і багаторічних культур, вирощених протягом двох вегетаційних періодів [10].

Висновки

Проаналізувавши норми Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», вважаємо можливим виокремити такі новели: надано визначення органічної сільськогосподарської продукції; сформульовано поняття таких галузей органічного виробництва, як органічне тваринництво та рослинництво; виокремлено обов'язковий елемент маркування органічної продукції – кодовий номер.

Встановлено, що Детальні правила виробництва органічних морських водоростей визначають особливості маркування продукції такої галузі органічного виробництва.

Перспективами подальших наукових пошуків може бути використання отриманих результатів у наукових розробках, а також дослідження законодавства інших держав у сфері виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

1. Цифра дня. URL : <https://www.facebook.com/KutovyiTaras/photos/a.1621336651524107.1073741828.1617893891868383/1679727982351640/?type=3&theater> (дата звернення: 02.10.2019).
2. Україна розвиває органічне виробництво на рівні з іншими країнами URL : <http://minagro.gov.ua/uk/node/22079> (дата звернення: 02.10.2019).
3. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19> (дата звернення: 5.11.2019).
4. Кравець Н.В. Екологізація аграрного виробництва як принцип аграрного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Харків, 2015. 20 с.
5. Менів О.І. Маркування органічної сільськогосподарської продукції: правові питання. *Актуальні проблеми юридичної науки* : збірник тез Міжнародної наукової конференції «Чотирнадцять осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 23-24 жовтня 2015 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2015.
6. Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. № 241. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/241-2016-п/paran8#n8> (дата звернення: 05.11.2019).

7. Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) бджільництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 208. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208-2016-п/para8#n8> (дата звернення: 05.11.2019).

8. Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) аквакультури : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 982. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/982-2015-п/para8#n8> (дата звернення: 05.11.2019).

9. Про затвердження Детальних правил виробництва органічних морських водоростей : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 980. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980-2015-п/para8#n8> (дата звернення: 05.11.2019).

10. Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) рослинного походження : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 р. № 587. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/587-2016-п/para8#n8> (дата звернення: 05.11.2019).

In the article analysis novels legislation of Ukraine in sphere of production, turnover and marking organic agricultural products is implemented. The purpose of article is enlightenment novels Law of Ukraine "About main principles and requirements to organic production, turnover and marking of organic products". Author is analyzed norms Law of Ukraine "About main principles and requirements to organic production, turnover and marking of organic products" by it is comparison with Law of Ukraine "About production and turnover of organic agricultural products and raw materials", that has lost it is validity. Norms of legal acts – Resolutions of Cabinet of Ministers of Ukraine, that approved detailed rules of production of organic products of animal origin, plant origin, beekeeping, aquaculture and organic seaweeds are considered. To them belong in particular such: About approval Detailed rules of production of organic products of beekeeping, About approval Detailed rules of production of organic seaweeds. It is established, that the Detailed rules of production of organic seaweeds determine peculiarities of marking products of such branches organic production. The level of theoretical development of the problem inherent in fact in agro-legal science not enough attention to give in researching of legislation in sphere of production, turnover and marking organic agricultural products. Some aspects of problem, that considered, researches by N. Kravets and O. Meniv. For example, O. Meniv is researches legal questions of marking organic products of plant origin, that grown with using GMO. One from the conclusions of paper was separation such novels: the definition of organic agricultural products is given; concept of such branches organic production as organic animal husbandry and plant production is formulated; a compulsory element of marking of organic products is a code number. The aspects of future scientific searches may be researches legislation of another states in this sphere.

Key words: organic products of beekeeping, organic products of aquaculture, organic seaweeds, organic products of animal origin, organic products of plant origin.